

KÂŞGARLI MAHMUD
DİL VE EDEBİYAT DERGİSİ
KÂŞGARLI MAHMUD JOURNAL OF
LANGUAGE AND LITERATURE
Cilt 1 Sayı 2 (2025)

FERRUH AĞCA, *Dede Korkut Kitabı*, 2025

Öğr. Gör. Dr. Murat YILDIZ, Milli Savunma Üniversitesi,
Kara Harp Okulu Dekanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
muratyildiz8816@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5714-6957

Geliş Tarihi: 28.11.2025
Kabul Tarihi: 30.11.2025
Yayın Tarihi: 31.12.2025

Atf

Yıldız, M. (2025). FERRUH AĞCA, *Dede Korkut Kitabı*, 2025. *Kâşgarlı Mahmud Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1(2), 58-62.

Her milletin geçmiş dönemlerinden izler taşıyan eserleri vardır. Bu eserler tarihî belge olmanın ötesinde ait oldukları toplumun dil, kültür ve düşünce dünyasını yansıtan temel kaynak niteliği taşımaktadırlar. Türk edebiyatında da *Dede Korkut Oğuznameleri* bu eserlerin başında gelmektedir. Bundan dolayı da Fuat Köprülü “Türk edebiyatını terazinin bir kefesine koysanız diğer kefeye de Dede Korkut’u koysanız, Dede Korkut ağır basar.” değerlendirmesiyle eserin kıymetini vurgulamıştır. Çünkü bu eser, edebî yönü ve dil özelliklerinin yanında muhteviyatı bakımından Türk millî kimliğinin şekillenmesine de katkıda bulunmaktadır. Bu eserin gün yüzüne çıkarılması, bilim dünyasına tanıtılması ve üzerinde yeni araştırmalar yapılması açısından büyük önem arz etmektedir.

Dede Korkut ile ilgili Türkiye’deki ilk metin yayını 1916 yılında Kilisli Muallim Rifat tarafından yapılmıştır. Bu çalışmayı, Gökyay (1938) tarafından hazırlanan ve Latin harfli ilk yayın “Dede Korkut” izlemiştir. Eserle ilgili yapılan diğer bir çalışma da Ergin (1958) tarafından hazırlanan “Dede Korkut I” kitabıdır. Bu kitapta Dresden ve Vatikan nüshaları değerlendirilmiştir. Kitabın sonunda her iki yazmanın tıpkıbasımlarına yer verilmiştir. Daha sonra Ergin (1963) tarafından Dede Korkut Kitabı II yayınlanmıştır. Özçelik tarafından 2005 ve 2006 yıllarında sırasıyla “Dede Korkut Araştırmalar / Notlar - Dizin – Metin” ve “Dede Korkut Üzerine Yeni Notlar” yayınlanmıştır (Özçelik, 2016a, 2016b). Özçelik’in söz konusu çalışmaları, Dresden nüshası esas alınarak hazırlanmıştır. Aynı dönemde Kaçalın (2006) tarafından “Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı” adlı eser yayınlanmıştır.

Dede Korkut Oğuznamelerinin Günbed nüshası ilk olarak Azmun (2019) tarafından “Dede Korkut’un Üçüncü Elyazması Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası Metin - Çeviri - Sözlük - Tıpkıbasım” başlığı altında yayımlanmıştır. Eserde metnin transkripsiyonu ile dil içi çevirisinin yanı sıra küçük bir seçme sözlük ve metnin tıpkıbasımı yer almaktadır.

Shahgoli vd. (2019) tarafından Türklük Araştırmaları Dergisi’nin Haziran 2019 sayısında “Dede Korkut Kitabının Günbed Yazması” başlığıyla kitap hacminde olan bir makale yayınlanmıştır. Makalede Günbed yazmasının tanıtımı yapılmıştır. Bunun yanında metin dışı kayıtlar, dil özellikleri, metin transkripsiyonu, sözlük ve metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Ekici (2019) tarafından “Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy - Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” adlı kitap yayınlanmıştır. Bu kitap, giriş, orijinal metin ile metnin transkripsiyonu, dil içi çeviri ve sözlük bölümlerinden oluşmaktadır. Bu eserlerin yanı sıra, Dede Korkut ile ilgili çok sayıda makale ve bildiri yayımlanmış; konuyla ilgili çeşitli sempozyum ve kongreler düzenlenmiştir. Sertkaya ve Uzuntaş (2020) tarafından yayınlanan “Dede Korkut’un Günbed Yazması Üzerine” adlı çalışma yazma üzerine yapılan incelemeleri içermektedir.

Dede Korkut Oğuznamelerinin daha önce bulunan Dresden, Vatikan, Ankara Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve Günbed yazmalarının ardından, literatüre Bursa yazması olarak dâhil olan yeni bir yazması eklenmiştir. Bursa’nın Fadıllı köyünden bir din görevlisi tarafından sahafa teslim edilen ve ardından 2018 yılında Muradiye Kur’an ve El Yazmaları Müzesi’nin envanterine giren Bursa yazması, Bursa Büyükşehir Belediyesi (2022) tarafından tıpkıbasım hâlinde yayımlanmıştır. Ağca (2025) tarafından hazırlanan *Dede Korkut Kitabı*, Bursa

yazmasının tıpkıbasımı esas alınarak, birinci ciltte metin ve dizin, ikinci ciltte Türkiye Türkçesine aktarma olmak üzere iki cilt hâlinde neşri gerçekleştirilmiştir.

Bursa yazması 119 varaktan (238 sayfa) oluşmaktadır. Her bir sayfada 13 satır bulunmaktadır. Yazma baştan ve sondan eksiktir. Dresden yazmasında olduğu gibi Bursa yazmasında da on iki boy vardır. Bursa yazmasının en önemli özelliği harekeli olmasıdır. Bundan dolayı metnin okunmasını kolaylaştırmanın yanında sözcüklerin doğru okunmasına da yardımcı olmaktadır. Yazmanın kim tarafından, ne zaman ve nerede yazıldığına dair herhangi bir kayıt yoktur.

Dede Korkut Oğuznamelerinin en hacimli varyantı Dresden yazmasıdır. Bursa yazması, Dresden yazmasına yakın bir hacimdedir. Ancak Dresden yazmasının harekesiz olmasına rağmen Bursa yazmasının harekeli olması, sözcüklerin okunuşu ve buna bağlı olarak çözümlenişi belirsiz ya da şüpheli olan birçok sözcük ve ifadeye açıklık getirmektedir.

Dede Korkut Kitabı, Bursa yazması esas alınarak iki kitap olarak Prof. Dr. Ferruh AĞCA tarafından karşılaştırmalı dil yöntemiyle hazırlanmış bir inceleme olarak yayınlanmıştır. Birinci kitap, metin ile dizin kısımlarından oluşmaktadır ve 595 sayfadır. Tıpkıbasımı kitap yaprağının sol yüzüne, çeviri yazısı ise sağ yüzüne gelecek şekilde basılmıştır. Orijinal metnin ile transkripsiyon alfabesine aktarılmış metnin karşılıklı sayfalarda verilmesi kitabın kullanımını kolaylaştırmıştır. Ancak eserin başlangıcında transkripsiyon alfabesi için bir cetvel verilmesi genel okuyucu kitlesi için daha faydalı olabilirdi. Metin içerisindeki kelimeler bağlama uygun bir şekilde Dresden ve Vatikan yazmaları ile karşılaştırılarak okunmuştur. Bu durum sayfa altlarında dipnotlarla belirtilmiştir. Dipnotlarda, metinde yanlış olarak yazılan veya harekelenen sözcüklerin düzeltilmiş hâlleriyle okunuşlarına yer verilmiştir. Örneğin; *şağrısın, seçlin, alar gibi sözcükler şofrasın, seçilen, ala* şeklinde düzeltilerek okunmuştur.

Orijinal metinde kırmızı mürekkeple yazılan başlıklar metin çevriminde koyu yazılmıştır. Ancak metinde kırmızı mürekkepli yazılan bölümlerin bir kısmı koyu yazılmamıştır. 9. varak 11. satır, 28. varak 7 ve 8. satırlar buna örnek verilebilir. Dizin bölümünde sözcüklerin bağlama uygun anlamlarının verilmesi genel okuyucu kitlesi açısından faydalı olabilirdi. 3 ve 4. varaklardaki satır numaralarını göstermek için çift yay ayraç kullanılırken daha sonraki varaklarda tek yay ayraç kullanılmış olması gözden kaçan küçük bir ayrıntıdır.

Metin transkripsiyon alfabesine aktarılırken müstensih tarafından yanlış veya fazla yazıldığı düşünülen sözcükler, Dresden yazması ile karşılaştırılarak düzeltilmesi yapılmış ve bu durum dipnotlarda belirtilmiştir. Yazma içerisinde sözcüğün farklı yerlerdeki mükerrer kullanımları esas alınarak isabetli düzeltmeler yapılmıştır. İlgili bölümlerde Dresden yazmasında yer almayan sözcükler, diğer yazmalarla karşılaştırılarak düzeltilmiştir.

İkinci kitap ise yazma metninin Türkiye Türkçesine aktarmasını içermektedir ve 157 sayfadan oluşmaktadır. Aktarma yapılırken sözcükler ve cümleler, metnin bağlamına göre anlamlandırılmıştır. Bursa yazmasının tıpkıbasımında ve metin yayımındaki varak numaraları, aktarmada parantez içinde gösterilmiş ancak satır numaraları anlam bütünlüğünü korumak için kullanılmamıştır.

15-16. yüzyıllarda yazıya geçirildiği düşünülen “Dede Korkut Kitabı”nda sözlü dil öğelerinin yoğun şekilde kullanılmış olması, metinde geçen bazı ifadelerin metnin çağdaşı ve önceki dönemlerinde kaleme alınmış metinlerde bulunmayışı okuma ve anlamlandırmayı zorlaştırır da ayrıntıya önem veren bir tutum ve çalışmayla özellikle Dresden nüshasını ele çalışmalar başta olmak üzere diğer Dede Korkut çalışmalarında yanlış veya eksik okunmuş problemleri parçalara çözüm getirmesi dolayısıyla eser literatürde önemli bir yere sahiptir.

Eser başta Türk dili üzerine çalışan akademisyenler olmak üzere halk bilimi, tarih ve kültür araştırmalarıyla ilgilenen araştırmacılar için de önemli bir başvuru kaynağıdır. Eser ayrıca Dede Korkut araştırmalarına yeni bir metin kazandırması bakımından son derece değerli olup literatürdeki yerli ve yabancı çalışmalara uzun yıllar kaynaklık edecek niteliktedir. Sayın Prof. Dr. Ferruh AĞCA’yı bu önemli çalışmayı Türklük bilimi araştırmalarına kazandırmasından dolayı tebrik eder, çalışmalarının devamını dileriz.

Kaynakça

Ağca, F. (2025). *Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması I (Metin-Dizin), II (Türkiye Türkçesine Aktarma)*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Azmun, Y. (2019). *Dede Korkut’un Üçüncü Elyazması: Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası (Metin-Çeviri-Sözlük-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Kutlu Yayınevi.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, *Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması Tıpkıbasım*, Bursa Kültür Anonim Şirketi, 2022.

Ekici, M. (2019). *Dede Korkut Kitabı Türkistan / Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Ergin, M. (1958). *Dede Korkut Kitabı I. / Giriş-Metin - Faksimile*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ergin, M. (1963). *Dede Korkut Kitabı II / İndeks – Gramer*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gökyay, O. Ş. (1938). *Dede Korkut*. İstanbul: Arkadaş Basımevi.

Kaçalin, M. S. (2006). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Özçelik, S. (2016a). *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Giriş, Notlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özçelik, S. (2016b). *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Metin, Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sertkaya, O. F. ve Uzuntaş, H. (2020). *Dede Korkut'un Günbed Yazması Üzerine – Araştırmalar ve İncelemeler*. İstanbul: Bilge Kültür – Sanat.

Shahgoli, N. K. (2019). Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 147-379.

